

Bittspor i hud er kun utelukkelsesbevis i en straffesak

Det er trolig bortkastet tid å argumentere mot en som ikke har satt seg inn i Torgersen-saken, og som fortsatt lever på en fasinasjon bygget på rettsodontolog Ferdinand Strøms lysbilder. Tannlege Stein Brox-Nilsen er ikke den eneste som ble imponert over Strøms elegante forelesninger illustrert med tenner og kvinnebryst.

Strøm var anerkjent for sin dyktighet i bruk av tannsettet til å identifisere lik både fra massegraver etter krigen og ved brannulykker. Det ble derfor ikke lagt vekt på at han i Torgersen-saken for første gang undersøkte et bittspor i hud. Det samme gjaldt hans kollega professor Jens Wærhaug og Strøms etterfølger, rettsodontologen Tore Solheim samt hans medspiller professor Gisle Bang. Det er derfor riktig at ingen av disse hadde den nødvendige skoleing og bakgrunn til å ta på seg en så alvorlig jobb som de ble bedt om. Heller ikke vi er eksperter på bittspor. Brox-Nilsen synes det er utrolig at en av oss som hevder å representere «vitenskapen» (Per Brandtzæg) ikke har vist noen interesse for å studere det oppbevarte brystet og bittmodeller etter invitasjon fra Solheim. Grunnen er ganske enkelt at det ikke ville komme noe fornuftig ut av det. Brandtzæg ble oppnevnt av Gjenopptakelseskommisjonen som sakkyndig på det såkalte avføringsbeviset i 2006, og vi forholder oss til det som er vitenskapelig dokumentert for slike funn, på samme måte som for bitt i hud.

Det synes som om Brox-Nilsen ikke har lest den artikkelen som sto

i Tidende for ca. 5 år siden (2010; 120: 777–8). Den bygget på et intervju med Ola Tellesbø og understreker den forvirringen som stadig har gjort seg gjeldende for bittsporet avsatt i den dreptes bryst. Eksperter som først tolket sporet som bevis for at Fredrik Fasting Torgersen var biteren, er senere kommet i tvil og har gått bort fra sin opprinnelige mening. Slik forvirring skulle i seg selv være nok til å avvise bittsporet som et fellende bevis. Vanskeligheten med å nå frem med en negativ konklusjon når det er avsagt en dom som bygger på at det er 100 prosent identitet mellom bittsporet og Torgersens tannsett, burde være forståelig selv for Brox-Nilsen. Noen synes å mene at når bare de samme argumentene gjentas om og om igjen, så må dommen bli stående til tross for motargumenter som er vitenskapelig holdbare.

Tellesbø oppsummerer utviklingen på bittsporfeltet i siste avsnitt av sin artikkel ved å skrive: «Regulære bitt tjener kun som utelukkelsesbevis.» Slike spor kan altså ikke knytte en mistenkt til en forbrytelse. Han underbygger sitt utsagn med henvisning til en kritisk redegjørelse som konkluderer med at bittanalyse er en utillatelig «junk science» når det er snakk om å påvise likhet med bittspor i hud (1).

Et gjennombrudd på dette feltet kom da Laboratory for Forensic Odontology Research, School of Dental Medicine, SUNY at Buffalo, Buffalo, NY, USA, presenterte en forskningsmodell for bittanalyse i menneskehud fra lik på 60th Annual Meeting of the American Aca-

demy of Forensic Sciences, Washington, DC, i februar 2008. Rapporten er blitt fulgt opp av flere viktige artikler i Journal of Forensic Sciences (2–4). For første gang var det mulig å analysere kontrollerte bittspor avsatt med tannsettmodeller på en standardisert måte i hud av forskjellig konsistens og etter kontrollerte forflyttinger. For eksempel ble det funnet at av 23 bittmerker med det samme tannsettet, fantes ikke to identiske spor, og noen viste dramatiske avvik (2).

Ved å bruke 100 forskjellige tannsett dokumenterte forskerne i Buffalo at det er svært vanskelig å identifisere biteren; ofte viste feil biter bedre overensstemmelse med bittsporet enn den riktige biteren (3). Vanskelighetene med forskyvninger i vevet var spesielt store ved løst vev (4). I Torgersen-saken er det snakk om løst brystvev på et lik som var forflyttet. Med modellen ble det endelig vist at så mye som 38 prosent av tannbittene avsatte villedende spor (5). Det amerikanske rettssystemet har tatt konsekvensen av denne forskningen og anbefaler at bittmerker i hud ikke lenger brukes som identifiserende bevis i straffesaker. De forskjellige amerikanske «Innocence Projects» har i ettertid vist (ved testing av oppbevart DNA) at bittspor har ført til svært mange feilaktige dommer – opp til så mange som 90 prosent.

Det er etter vår mening underlig at noen fortsatt fester lit til tannbittbeviset i Torgersen-saken, og den Den rettsmedisinske kommisjonen har frarådet at bittsporet vektlegges i saken. Det er

derfor uforståelig hvorfor Gjenopptakelseskommisjonen ikke tar hensyn til dette, noe som tyder på manglende vitenskapelig innsikt. Enda mer uforståelig er det at rettsodontolog Solheim som påstår å være godt kjent med forskningen (og forskerne) fra Buffalo, likevel åpenlyst velger å se bort fra deres funn. Han hevder derimot det helt absurde at når alle detaljene i Torgersen-sakens bittspor vurderes sammen, gir de et bilde som teoretisk nærmer seg en DNA-analyse.

Til slutt kommer Brox-Nilsen trekende med den velbrukte historien om at Torgersen ikke er villig til å avgi DNA-prøve for å teste den mot DNA fra noen hår som skal ha vært funnet på avdødes kåpe. Disse hårene oppbevares på Rettsmedisinsk avdeling, men det følger ingen protokoll med dem. Torgersen hevder at han avga hårprøve i 1957 eller 1958 og er redd for at det er disse hårene som hevdes å være funnet

på kåpen. Han er livredd for å gå i en felle dersom det skulle være «match» mellom DNA-prøvene. Dette er lett å forstå når en har kjennskap til alt han har gjennomgått. Vi har redegjort for problemstillingen i avisartikler, og det ligger et grundig dokument om hårprøven på Torgersens hjemmeside: <http://torgersensaken.no/ressurser/haarprove/>. Vi vil anbefale Brox-Nilsen i å oppsøke denne hjemmesiden for da vil han se at vi ikke «durer frem som vi har gjort i alle år», men forholder oss til sakens fakta i lys av vitenskapelig holdbar informasjon.

*Professor Per Brandtzæg, Avdeling for
patologi, Oslo universitetssykehus,
Rikshospitalet*

*Professor Ståle Eskeland, Det juridiske
fakultet, Universitetet i Oslo*

Referanser

1. Deitch A. An inconvenient tooth: Forensic odontology is an inadmissible junk science when used to «match» teeth to bite marks in skin. *Wisconsin Law Review* 2009; No. 5: 1205–36.
2. Bush MA, Miller RG, Bush P, Dorion RBJ. Biomechanical factors in human dermal bite marks in a cadaver model. *J. Forensic Sci.* 2009; 54: 167–76.
3. Miller RG, Bush PJ, Dorion RBJ, Bush MA. Uniqueness of dentition as impressed in human skin: a cadaver model. *J. Forensic Sci.* 2009; 54: 909–14.
4. Bush MA, Thorsrud K, Miller RG, Dorion RBJ, Bush PJ. The response of skin to applied stress: investigation of bite mark distortion in a cadaver model. *J. Forensic Sci.* 2010; 55: 71–6.
5. Bush MA, Cooper HI, Dorion RBJ. Inquiry into the scientific basis for bite mark profiling and arbitrary distortion compensation. *J. Forensic Sci.* 2010; 55: 976–83.